

ВИДИ ІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТІ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ З ОГЛЯДУ НА ЗМІСТОВНІ ПІДХОДИ НА ПРИКЛАДІ ІСТОРІЇ

*Кришмарел Вікторія,
канд. філос. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Сучасний світ формує нові вимоги до освітнього процесу як відповіді на виклики. Однією з основних ідей все виразнішою стає інтеграція. Доступність інформаційного потоку та кліповість сприйняття призводять до потреби розвинути навичку відшукувати, суміщати, аналізувати та оцінювати дані та методи їх осмислення.

В освіті прийнято виділяти два основні види інтеграції – вертикальну та горизонтальну. Перша забезпечує цілісність в рамках одного предмету повторюваних з різною глибиною осягнення тем, які опрацьовані учнями раніше. Друга спрямована на поєднання суміжних тем з різних шкільних предметів.

Синонімами до наведених понять можна вважати внутрішньопредметну та міжпредметну інтеграцію. При цьому в межах першого підходу відбувається поступове оволодіння все більш широкими та глибокими відомостями та взаємозв'язками щодо об'єкту вивчення, завдяки чому інтерес до нього лише зростає. Другий же підхід базується на залученні знань та навичок з принаймні двох предметів, завдяки чому на основі вже здобутого учні отримують нове, поєднуючи їх у нерозривну цілісність понятійними асоціаціями та уявленнями.

З огляду на зазначене цілком логічним виглядає, що горизонтальна інтеграція здебільшого базується на лінійному викладі та реалізації міжпредметних зв'язків, а вертикальна – реалізується через концентричне навчання та профілізацію освіти. При цьому в першому випадку мають тісно взаємодіяти вчителі-предметники в рамках інтегрованих уроків (або предметів). У другому випадку міжпредметні зв'язки залишаються загальноосвітніми, а інтеграція відбувається за рахунок багатоаспектності процесу предметного навчання.

У той же час, до навчання історії (як і інших шкільних предметів) є два основних підходи з точки зору логіки викладу матеріалу – лінійний (хронологічний, послідовний, фактологічно-подієвий) та концентричний (проблемний, систематичний, міжпредметний, теоретичний).

Лінійний підхід передбачає послідовний хронологічний виклад подій історії України та всесвітньої історії у взаємозв'язку тем з 6 по 11 клас (5 клас – вступ до історії). Концентричний підхід базується на хронологічному викладі у 6-9 класах та поглибленні вже пройдених тем за рахунок більш глибокого, систематизованого опрацювання у 10-11 (12) класах.

У Франції, Німеччині, Великобританії діє концентричний підхід. Зокрема, у Великобританії 2013 року виникла гостра дискусія після пропозиції перейти до лінійного (точніше, більш фактологічного та патріотичного) викладу. Інтерес до історії в цих країнах підтримують за рахунок дослідницьких завдань, контраверсійних обговорень, багатоаспектного викладу (у Франції географія та історія – єдиний предмет, наприклад).

Підхід	Недоліки	Переваги
Лінійний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ранні періоди не повторюються потім 2. Через психолого-вікові особливості осмислення взаємозв'язків, сутності явищ відбувається спрощено 3. Немає можливості зупинитися на багатоманітні підходів 4. При закінченні освіти після 9 класу частина історії залишається не опрацьованою 5. Складно досягнути цілісного сприйняття та осмислення 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поступовість викладу 2. Сучасність вивчається більш докладно 3. Співвіднесення тем історії України та всесвітньої історії 4. Наявне навчально-методичне забезпечення
Концентричний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мало часу для хронологічного вивчення тем 2. Потребує радикального оновлення навчально-методичного забезпечення 3. Потребує перенавчання профільних вчителів з огляду на зміну підходу 4. Можливе перенавантаження фактологічним матеріалом у 6-9 класах 5. Можливе спрощення узагальнення у 10-11(12) класах при непрофільному навчанні 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Є можливість повернутися до раніше вивчених періодів (тем) для осмислення на складнішому теоретичному рівні та систематизації 2. Ретельніша робота з джерелами та багатоманітним підходів у 10-11(12) класах 3. Цілісність концентрів та завершеність навчання на кожному з етапів освіти 4. Простіше реалізувати міжпредметне та проблемне/дослідницьке навчання

Для учнів, які закінчуватимуть навчання за 11-річною системою, однозначно прийнятним лишається лише лінійний виклад, адже «утиснення» матеріалу, коли навчання вже розпочато за лінійним підходом, є недоцільним. А от з огляду на перехід на 12-річне навчання та профілізацію 10-12 класів більш логічним виглядає концентричний підхід та вертикальна інтеграція, які дозволять учням 5-9 класів оволодіти «базовою історією», а при продовженні навчання отримати той виклад, який більше відповідає запитам учня з огляду на подальший шлях у житті – докладнішу роботу з історичним матеріалом чи побіжні акценти. Також необхідно врахувати, що концентричний виклад потребує відповідної підготовки вчителя (перепідготовки), оскільки в досвіді педагогічної діяльності є лінійний підхід.

Відповідно, перехід на інтегровану концентричну систему вимагає часових та фінансових витрат (розробка та апробація нових програм, підручників, посібників, їх впровадження + зміни в навчанні вчителів), але більшою мірою відповідає потребам учнів.

Ключові слова: інтеграція, школа, історія, концентричний підхід, лінійний підхід.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ОРІЄНТИРИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*Локишина Олена,
докт. пед. наук, професор,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Успішна реалізація кар'єри та побудова життєвої траєкторії у суспільстві знань обумовлює необхідність володіння громадянами ключовими навичками/компетентностями, які забезпечують постійний розвиток особистості і продуктивну взаємодію із зовнішнім світом. З метою формування у громадян ЄС ключових компетентностей Європейський Парламент і Європейська Рада у 2006 році затвердили Європейську довідкову рамку